

Қарақия

БЕЙСЕНБІ
№39 (1324)
8 ҚАЗАН
2026 ЖЫЛ

ГАЗЕТ 1985 ЖЫЛДЫҢ 1 ШІЛДЕСІНЕН ШЫҒА БАСТАДЫ

АУДАНДЫҚ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ГАЗЕТ

■ МЕРЕЙ

ЕҢБЕГІ ЕЛЕНГЕН ҰСТАЗ

ҰСТАЗ ЕҢБЕГІ – ҰРПАҚ ТӘРБИЕСІ МЕН ЕЛ БОЛАШАҒЫНА ҚОСЫЛҒАН ӨЛШЕУСІЗ ҮЛЕС. БҮЛ ЕҢБЕКТИҢ ЕЛЕНІП, ЛАЙЫҚТЫ БАҒАЛАНУЫ – БАРША ПЕДАГОГ ҮШІН ҮЛКЕН МӘРТЕБЕ. АҚОРДАДА ҰСТАЗДАРДЫҢ КӘСІБИ МЕРЕКЕСІНЕ ОРАЙ САЛТАНАТТЫ ІС-ШАРА ӨТІП, БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДА ЕРЕКШЕ ЖЕТІСТІКТЕРГЕ ЖЕТКЕН БІР ТОП МҰҒАЛІМГЕ ЖОҒАРЫ МЕМЛЕКЕТТІК НАГРАДАЛАР ТАБЫСТАЛДЫ. МӘРТЕБЕЛІ МАРАПАТҚА ИЕ БОЛҒАҢДАРДЫҢ ҚАТАРЫНДА ҚАРАҚИЯ АУДАНЫНЫҢ ҰСТАЗЫ ЖІБЕК БАБАЕВА ДА БАР.

Қарақия ауданындағы мектеп-гимназияның бастауыш сынып мұғалімі Жібек Бабаева Мемлекет басшысының Жарлығымен «Ерен еңбегі үшін» медалімен марапатталды. Ұстазға марапатты Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың өзі табыстады. Жібек Бабаева 1989 жылдан бері бастауыш сынып мұғалімі болып еңбек етіп келеді. Ұстаздық жолда табанды еңбек етіп, талай шәкірттің білім нәрімен сусындауына, саналы азамат болып қалыптасуына үлес қосты. Бүгінде тәжірибелі педагог бастауыш сынып оқушыларына сапалы білім мен саналы тәрбие беріп, әріптестері арасында кәсіби білімімен және біліктілігімен танылып жүрген маман.

Ұстаздың білім саласындағы ұзақ жылғы еңбегі бұған дейін де бірқатар марапаттармен бағаланған.

Атап айтқанда, Жібек Бабаева 2017 жылы Маңғыстау облысы әкімдігінің Алғыс хатымен, 2018 жылы Маңғыстау облыстық «Өрлеу» біліктілікті арттыру ұлттық орталығының, республикалық дарынды оқушылар порталының және «Қазақстан ұстаздары» қоғамының алғыс хаттарымен марапатталған.

Мемлекеттік марапат – Жібек Бабаеваның ұзақ жылғы ұстаздық еңбегіне берілген жоғары баға. Қарақияның білім саласында абыройлы еңбек етіп жүрген ұстаздың мерейлі марапаты – аудан ұстаздары үшін де зор мақтаныш.

■ МЕРЕКЕ

ҚАРТТАРҒА ҚҰРМЕТ

1 ҚАЗАН – ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАРТТАР КҮНІНЕ ОРАЙ АУДАНДА АРДАГЕРЛЕРГЕ ҚҰРМЕТ КӨРСЕТІЛДІ. МЕРЕКЕ ҚАРСАҢЫНДА АУДАНДЫҚ ЖҰМЫСПЕН ҚАМТУ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК БАҒДАРЛАМАЛАР БӨЛІМІНІҢ БАСТАМАСЫМЕН ҮЙДЕН ӘЛЕУМЕТТІК КӨМЕК АЛАТЫН ЖАЛҒЫЗБАСТЫ ҚАРТТАРҒА АРНАЛҒАН МЕРЕКЕЛІК ШАРА ҰЙЫМДАСТЫРЫЛДЫ. ӘЛЕУМЕТТІК ҚЫЗМЕТКЕРЛЕР ҚАРИЯЛАРДЫҢ ШАҢЫРАҒЫНА БАРЫП, ЖЫЛЫ ЛЕБІЗДЕРІН БІЛДІРІП, СЫЙ-СИЯПАТ ТАБЫСТАДЫ.

«Қариясы бар ел – қазыналы ел. Сіздердің өмір жолдарыңыз – біз үшін үлгі, өнеге», – деді қызметкерлер. Шара барысында ардагерлерді ардақтау – әр азаматтың қасиетті борышы екені аталды. Қуанышқа бөленген қарттар ризашылығын білдіріп, жастарға ақ батасын берді.

Сондай-ақ Бостан ауылында ардақты ақсақалдарымен кездесу ұйымдастырылды. Іс-шара барысында ауылдың қадірлі қарттарына мерекелік лебіздер айтылып, олардың елдің өсіп-өркендеуіне қосқан еңбегі мен өмірлік тәжірибесіне ерекше құрмет көрсетілді. Ауыл әкімі еңбек ардагері Алпамыш Жұмалиевтың

шаңырағына арнайы барып, мерекемен құттықтады.

«Қарттарымыз – халқымыздың асыл қазынасы, өнегесі мен берекесінің бастауы. Барша ардагерлерімізге зор денсаулық, ұзақ ғұмыр, отбасы амандығы мен бақ-береке тілейміз. Әрдайым елдің сый-құрметіне бөленіп, ұрпақтарыңыздың ортасында қуанышқа кенеле берініздер!» – деді ауыл басшысы.

Ақсақалды мерекесімен құттықтап, сый-құрмет ретінде мерекелік себет табыстады. Айта кетейік, қарттарға құрмет көрсету шаралары Қарақия ауданының барлық ауылдарында жалғасын тапты.

АУДАН ТЫНЫСЫ

ШАЛҒАЙДАҒЫ АУЫЛ БАҚЫЛАУДА

ҚАРАҚИЯ АУДАНЫНЫҢ ӘКІМІ ЖАН-СЕЙІТ ҚАЙНАРБАЕВ ЖҰМЫС САПА-РЫМЕН СЕНЕК ЖӘНЕ БОСТАН АУЫЛДАРЫНДА БОЛЫП, АУЫЛДАРДЫҢ ТЫНЫС-ТІРШІЛІГІМЕН ТАНЫСТЫ. САПАР АРДАГЕРЛЕРГЕ ҚҰРМЕТ КӨРСЕТУДЕН БАСТАЛДЫ. АУДАН БАСШЫСЫ ЕКІ АУЫЛДАҒЫ АРДАГЕРЛЕР ҮЙІНЕ АРНАЙЫ БАРЫП, ҚАРИЯЛАРДЫ КЕЛЕ ЖАТҚАН МЕРЕКЕМЕН ҚҰТТЫҚТАП, АҚ БАТАСЫН АЛДЫ. АРДАГЕРЛЕР ЕЛ ИГІЛІП ЖОЛЫНДАҒЫ ЖҰМЫСЫНА СӘТТІЛІК ТІЛЕДІ.

Сенекте аудан әкімі ауылға кіре берістен арқаға дейінгі жолға орнатылып жатқан көше жарықтарының жұмысын көрді, суағар жүйесінің жай-күйін тексерді, мектеп, балабақша, дәрігерлік амбулатория сынды әлеуметтік нысандардың жылыту маусымына дайындығын пысықтады.

Аудан әкімі қысқа дайындық – басты міндет екенін, барлық нысан штаттық режимде, қауіпсіз жұмыс істеуі тиіс екенін атап өтті.

Әкімнің жұмыс сапары Бостан ауылында жалғасты. Мұнда жаңадан салынып жатқан суағар жүйесінің құ-

рылыс-монтаж жұмыстарымен және ауылшілік автомобиль жолының құрылысымен танысты.

Мердігерлерге екі нысанды да сапалы әрі мерзімінде аяқтау жөнінде нақты тапсырма берілді. Сонымен қатар Бостандағы әлеуметтік және инфрақұрылымдық нысандардың күзгі-қысқы маусымға әзірлігі жан-жақты тексерілді.

Аудан әкімінің Сенек пен Бостан аудандарына сапары ауыл тұрғындарының тұрмыс сапасын жақсартуға бағытталған жұмыстардың барысын бақылауға арналды.

БЮДЖЕТ МӘСЕЛЕСІ ТАЛҚЫЛАНДЫ

АУДАН ӘКІМІ ЖАНСЕЙІТ ҚАЙНАРБАЕВТЫҢ ТӨРАҒАЛЫҒЫМЕН ӨТКЕН ЖИЫНДА АУДАНЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫНА ҚАТЫСТЫ ЕКІ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕ ТАЛҚЫЛАНДЫ. ЖИЫНҒА АУДАНДЫҚ МӘСЛИХАТ ТӨРАҒАСЫ, АРДАГЕРЛЕР КЕҢЕСІНІҢ ТӨРАҒАСЫ, ӘКІМНІҢ ОРЫН-БАСАРЛАРЫ, АППАРАТ БАСШЫСЫ, БӨЛІМ БАСШЫЛАРЫ ЖӘНЕ БАРЛЫҚ АУЫЛ ӘКІМДЕРІ ҚАТЫСТЫ.

Күн тәртібіндегі алғашқы мәселе – бюджеттің кіріс бөлігінің орындалуы. Бұл бағытта аудандық мемлекеттік кірістер басқармасының басшысы Жансұлұ Бабаева баяндама жасады. Ол жергілікті бюджетке қосымша түсім тарту, салықтық түсімдерді әкімшілендіру және көлеңкелі экономиканы азайту бағытында атқарылып жатқан жұмыстарға тоқталды.

Екінші мәселе бюджетті тиімді жоспарлауға арналды. Аудандық экономика және қаржы бөлімінің басшысы Айнагүл Жаңайбаева қаржы ресурстарын оңтайлы бөлу, басым бағыттарды айқындау және қаражаттың нысаналы жұмсалыуы жөнінде баяндады. Баяндамалардан кейін қатысушылар пікір алмасып, ұсыныстарын ортаға салды.

Жиынды қорытындылаған аудан әкімі Жансейіт Қайнарбаев «Бюджет – ауданның дамуының негізі. Әрбір тиынның есебі болуы керек. Кірісті ұлғайту үшін барлық мүмкіндікті пайдалануымыз қажет», – деді. Аудан басшысының айтуынша, көтерілген барлық ұсыныс хаттамаға енгізіліп, тиісті тапсырмалар беріледі және олардың орындалуы қатаң бақылауда болады.

Материалдарды дайындаған Шынар КЕНДІН.

gazeta_karakia@mail.ru

www.facebook.com/Қарақия Газет

www.tiktok.com/@gazeta_karakia

МАМАН КЕҢЕСІ

Қазақстанның құрметті журналисі, Қазақстан
журналистер одағының мүшесі, Ақтау және
Жаңаөзен қаласының құрметті азаматы

Мейрамбай Қибасов биыл – 80 жаста. Ол 1964 жылы орта мектепті бітірісімен Атырау қаласындағы мұнай және газ техникумының факультетіне түсіп, 1967 жылы тәмамдайды. Еңбек жолын осы жылы Маңғыстауда жаңадан қаланған мұнай басқармасында мұнай-оператор болып бастайды. Екі жыл әскери борышын өтеп, кейін әл-Фараби атындағы ҚазМУ-ның журналистика факультетін аяқтады. Аудандық, қалалық және облыстық ақындар айтысына қатысып, бірнеше мәрте жүлделі орын алған.

Мейрамбай ағай Маңғыстау аудандық газетте журналист болып жүріп, сол ауданның барлық ауылдары мен барлық саласын аралап, солар туралы деректерін жинап, материалдарын халыққа ұсынды. Ауылдың баспасөзін көтерген журналист 1994 жылдан бастап Маңғыстау облыстық «Коммунистік жол» газетінің бас редакторы қызметіне ауысты.

Ұзақ жылдар Жаңаөзен қаласындағы «Жанарған Маңғыстау», «Коммунистік жол» газеттерінде әдеби қызметкер, аға тілші, бөлім меңгерушісі, бас редакторы болып жемісті еңбек етті.

Кейінгі жылдары қоғамдық өмірге белсене атсалысып, Жаңаөзен қалалық партия комитеті пленум мүшесі, қалалық халықтық бақылау комитетінің штаттан тыс бөлімінің меңгерушісі болды.

Мейрамбай Бисенбайұлы еңбек жолында өмірдің өндірісі мен өркениетін өндіре жазған қаламы қарымды ардагер журналист, публицист. «Аман бол, атажұртым», «Өмір өрнектері», «Маңғыстау, сенің жеріңде», «Өнегелі ұл-қыздары өлкемінің» атты бірқатар тағылымы мол кітаптар мен «Қара қайнар» деректі повестінің авторы.

Биыл Маңғыстауға белгілі ардагер журналист Мейрамбай Қибасовтың мерейлі 80 жасқа толуына орай бірқатар әдеби кештер мен кездесулер өтті. Осыған байланысты қаламгердің осыдан 30 жыл бұрын Үстіртте жазған жол белгілеуін оқырман назарына ұсынып отырмыз.

РЕДАКЦИЯДАН.

КИЕЛІ КИІКТЕРДІ КІМ ҚОРҒАЙДЫ?!

ЖУРНАЛИСТІК САПАР БІЗДІ
ҚАЙДА ЖЕТЕЛЕМЕГЕН,
МЫНАУ ДА СОНДАЙДЫҢ
КЕЗЕКТІСІ ЕДІ. ДӘМ-ТҮЗ
ТАРТТЫ МА, ҚАЙДАМ,
ТАЯУДА ЕРАЛИ-
ЕВ АУДАНЫНЫҢ ТЕР-
РИТОРИЯСЫНДАҒЫ СЕНЕК,
АҚҚУДЫҚ АУЫЛДАРЫН
АРТҚА ТАСТАП, ӘРІ ҚАРАЙ,
ДӨҢ БАСЫНА ЖОЛҒА
ШЫҒУҒА ТУРА КЕЛДІ.

Сонда, тұз малы – киіктерге байланысты көзіммен көргендерімді, сол жақты тұрақ еткен малшы қауымының айтқандарынан көңіл түкіріне орнықтырғандарымды жазғанда қара сөзбен бастап, аяқтауды ұйғарам. Осындай ойыма, қандай себеппен екені өзіме беймәлім, өлең шумақтары орала берді. Бұл менің киіктерді әсем әрі әсерлі етіп жырлағым келгенім есімде. Ел есіндегі тарланбоз ақындарымыз Сәкенге (Сәкен Сейфуллин) немесе Кәкенге (Кәкімбек Салықов) еліктегенім емес. Капелімде ақын болып, атымды шығарып қалайын деген пиғыл кіріп-шықпапты санама. Қалай екенде де бір тылсым күш кеудеме өлен болып құйылды...

Сонымен, жоғарыда айтқанымдай, тарау-тарау жолдардың біріне түсіп, алып машина ызғытып келеді. Соңадайда, арлан қасқырлардың табанының астында таптапталысы келмегендей әуелі бір үйірі, сосын екінші, бірте-бірте селдірленіп екі-үштен бөлінген киіктер құбыла бетті алып дүркірей жөнкіліп бара жатты. Соны аңғарған жанымдағы жас жігіт:

– Мен Жаңаөзенге қоныс аударып, өндіріске орналасқанға дейін совхоздағы әкемің бір табын жылқысын бағуға көмектестім... Жаз жайлауымыз да, қыстағы қыстауымыз да орталықтан 250-300 шақырымдай аралықтағы өзіміз бағыт ұстанып келе жатқан Төлеп, Үйсін аталатын жерлер. Жарықтық. Маңғыстау түбегі хайуанаттар әлеміне бай ғой. Киіктер дегенің ауылдың іргесінде азғантай жандығымызбен араласып жайылып жүретін. Солар бергін келе көзге көрінбейтін болып алды,

– деді.
– Себебі туралы ойлап көрмедің бе – дедім оған.
Менің сұрағым мен оның жауабы арасындағы қасқағым сәтте шофердің ауызы саңқ етті.
– Әні, қараңдар, тағы нешеуі маңып барады.
«Табиғаттың көкжалы ма, әлде адамдікі ме екен үркіткен? Дәу де болса адамдікі шығар», – деді жолаушы серігім. Бұлардың мылтықтың дүмпуінен зәре-құтты қалмайды. Біз көрген киіктердің ауыл маңынан алыстап кетуінің сыры – соңғы кезде күндіз-түні, қысы-жазы бірдей тарс-тарс етіп жататын суық қарудан. Анығырақ айтсақ, аңшылардан. Өз облысымыздың браконьерлері бар, шекаралас өзге республикалардан келген етқұмарлар бар, дандайсып, даланың да, ондағы аңдардың да тынышын бұзып тұр.

Естуімізше, хайуанаттар әлемін жезтырнақтардан қорғау үшін құрылған мекеме бар сияқты. Соның сондай-ақ, ішкі істер органдарының қызметкерлері қайда қарайды екен? Әлгіндегілерді «аулағандарым» ұрымтал тұсына соға алмай, қармақтарына ілдіре алмай, қапты қалып жүр ме әлде? Әйтеуір, дала төсіне мынадай жаппай шабуыл жасалуының артының жақсылыққа апармайтындығы көміл. Ол сөзін аяқтап бір күрсінді. Қараторы өнінен табиғатқа, оның сұлулығын арттыратын әрі сақтайтын күнадан пәк аңдарына, әсіресе,

киіктерге деген жанашыр сезімі сыртқа теуіп тұрғандай еді... Сөйте бергенде сол қапталымыздан алапат бір шаң көтерілді де, ішінен қара нокаттанып тағы бірденелер бой көрсетті. Машиналар екендігіне күмәніміз қалмады. Біз тоқтадық. Жеңілі мен ауыры аралас бірнешеуі жанағы жануарлар жортқан жолдың үстімен басып барады, сол бағытқа қарай.

Е, бәсе, бейбақтарға қатерлі қауіп төнген екен ғой. Ол қауіп мыналар болды. Қуғыншылар бетін бері бұрмастан (бізді не қылсын) бір-екі шақырым жерден бұрқыратып өте шықты. Амалымыз құрып, арттарынан көз тіктік те тұрдық...

Діттеген жерімізге де жеттік. Мезгіл кешқұрым еді. Аспан жүзі сұрланып, сұстанып, жаңбырдан хабар беріп тұрды. Көктемнің алғашқы айы табалдырық аттағанымен ауа райы жұмсақтан гөрі қатандауға жақынырақ. Сырттамыз. Бір мезгілде ауыл алдындағы қырат басынан осы жақты бетке ұстаған үш машина көзге шалынды. «Совхоз мамандары-ау шамасы. Бірақ, олар осынышама көп көлікпен жүрмейтін еді» деді қасымдағы малшылардың біреуі. (Бұл кісілердің аты-жөндері өздерінің өтініші бойынша бұдан былай да аталмайтын болады. Себебі әңгіме барысында оқырмандарға түсінікті етіледі). Ол аузын жиғанша ілезде әлгілердің алдыңғысы кілт тоқталды. Соңындағы екеуі онымен қатарласа қалды. Арамыз екі шақырымдай. Байқапыз көздері қиядағыны шалғыш шофер жігіт «Автомашинаның біреуі ГАЗ-53, былайғылары үстіңгі жабындылары уақытша алынып тасталған УАЗ-69. Қазақ па, түрікмен бе, тіпті басқа ма – бұлар аң қағушылар. Әйтпесе, неге бері қарай жүре түспейді? Қарамыз көптеу көрінген соң сескеніп алғаны шығар. Ашық машина үстіндегілер атады, жүк машинасындағылар олжаны жинап отырады» деді анау бейтаныс суыт жүргіншілердің пиғылын оқып-тоқып қойған адамша.

– Солай болуы ғажап емес, – деп оны қостай жөнелді малшы. – Қазір түрікменстандық ағайындар қаптап кетті даламызды. Шекара мына арада тиіп-ақ тұр. Іс-әрекеттерін жасырмай, ашық қимылға көшуде. Өзара кейбіреулерінің осы қыста үйімізге қонып кеткені де бар.

«Аналарды қара, кетуге айналды». Ол көкжиекті нұсқады. Үш машина енді кері бағыт алды. Келуі де, қайтуы да шапшаң бұл неғылған жүріс? Шаңға көміліп жол ғана қалды айдалада.

Кешкі шай үстінде, әдеттегідей, әртүрлі әңгіме өрбіді. Киік мәселесі солардың ішінде ең жиі қозғалғаны. Біреуі әңгімелейді: Төлептің төңірегінде 1965 жылдан бері қарай қарақұйрықтар қаптап жүруші еді. Онда баламыз, соларды қызықтайтынбыз. Есейген соң әке құрығын ұстап, шаруаға айналдық. Осы маңнан кеткен жоқпыз. Бірақ қарақұйрықтар жоғалды. Киіктер де соның кебініе ме деп қорқамын. Екінші азамат әңгімелейді: Маңғыстаудың өзінің басыбайлы браконьерлері түрікменстандық әріптестері қасында ойнап қалады. Бұрынғы бір кездері бұлардың ізін көретінбіз, енді өздері топ-тобымен көріне бастады. Әсіресе, былтыр жаздан бері тайрандап жүр. Бірде, кешке қарай төрт-бес адам келді үйіме. Шай-су, тамақ беріп, қонақ ретінде күттік. «Мұныыз қалай, обалы бар емес пе?» дедім.

Шақырылмай келген қонақтарымыз: «Қазақтар мал сойғанда «Сенде жазық, менде азық жоқ» демеуші ме еді, сол сияқтымыз біз де» деп жауап беріп, әңгімесінің соңын тұмдатып жіберді. «Біреулер ұстап алмай ма?» десем, «Аңы бар алаңдардан қара үзсек, арғы жағын өзіміз білеміз. Сосын, мынауымыз бар» деп суық қару-жарағын көрсетті.

– Өзіңізде қару бар ма?
– Шиті мылтық та жоқ. Болғанда не істей аламыз?
Дәл осы тұста менің есіме ана жылы Алматыдан келіп, «Парасат» қоғамы өткізген жиында сөйлеген республикалық «Азат» партиясы тең төрағаларының бірі Сәбетқазы Ақатай ағамыздың «бүкіл Қазақстандағы малшы, бақташы қауымды тегіс қаруландыру керек» деген сөздері түсті.

– Жеке қожалығымдағы он шақты жылқы, бір-екі қоздаған қой үшті-күйлі жоғалды, – деп жалғады сөзін ол. – Кімнің аузында кетуі мүмкін? Өрине, жаңағылардың. Басқа пәле – тілден дегендей, олардан өзге тосын ұры келмейді ауылға. Бұған дейін киіктер мына үй алдындағы құдықтан астауға құйылған суды ішіп, рахаттанатын бас сұғасын. Сонда көретінің ақтарылған ішек-қарын, сүйек-саяқ. Самсап жатады. Обал-ау, обал.

Шекарадан өтіп, дәмді ет жегісі келетіндер қауіп төне қалса, қандай әрекетке де барады екен. Үшқұдықта отырған малшы маған мынаны сөз етті. Жаз айы болса керек, қанжығалары қанға малынған заңсыз аң аулаушылар үстінен вертолет шыға келеді. Капелімде кімдікі екені ажырата алмай, оған ок жаудырғысы келіпті. Әуедегілер «өзіңіздің адамдарыңызбыз. Доғарыңдар ағуды» деген ишара білдірген соң барып тоқтапты жердегілер. Бұл олардың нендей нәрсеге де әзір екендігін дәлелдейді. Ақырында, екі жақтағылар бірімен бірі шүйіркелесе табысып, тіпті кешірім сұрасып, олжаларын бөлісіп, әуе транспортымен алысты жақын етіпті деседі...

Мінеки, түбектің сонау Түрікменстанмен астасатын жерінде қоғам малын бағып, біздер үшін терін төгіп, табанын тоздырып, сонымен бірге табиғатқа жасалынып жатқан қиянаттарды көріп көңілсіз күй кешіп жүрген адамдар айтқан, айқайлаған ащы ақиқат – осы. Көршілес мемлекеттің адамдары біздердікіндей емес, бес қаруын асынып, айла-амалын асырып жүр. Үстірттің үсті оларға өз от басындай болып кеткені соншалық, тіпті алаңдамай, асып-саснай шалқайып жүріп шаруаларын жайғастыруға машыктанған. «Бұл неғылған батпан құйрық, айдалада жатқан құйрық» деп алақандарын шарт-шұрт ұрумен қоса іштерінен «Қазақ қардаштар-ай, мұншама босбелбеу, жайбасар мінезбен жаратылармысың» деп «аяушылық» та білдіретін тәрізді. Сөйтсе де, Қ. Салықов айтпақшы, «Ет кесіп өз етімінен берсем-дағы жөніне жіберейін емдеп қана» демейді, өйтпек түгiлi сау аңдарға жара салып, мейлінше молынан қарпып қалуға ұмтылады. «Қаратау, неғылайын биігіңді. Атапдым көзім киып киігіңді. Басыма ақырзаман туған шақта. Айтамын кімге барып күйігімді?» деп зарлаған екен бір бейбақ өткен кездерде. Заманы мен заңы басқа оның расында да мұның шағар адам таба алмауы ықтимал. Бүгін ше? Бүгін, құдайға шүкір, ел мен жердің алдындағы жауапкершілігі бірдей болуға тиіс башы жеткілікті. Солар іскерлік пен табандылық, ыждағаттылық пен ықыластылық танытса жақсы. Егер киіктерге кенет тіл бітіп, сөйлеп кетсе, бастарына төнген ақырзаманды күйініп тұрып соларға айтпағанда енді кімге айтады? Табиғат берген байлықты талапайға түсірмеудің, «Қызыл кітапта» аттары бар тұз аңдарының көзінің жоғалып, шетінен шетінеп, сиреп кетпеуінің қамын қарастырайық.

Бұдан да сұрықсыз замандарда батыр бабаларымыз жері мен елін, суы мен нуын, аңы мен адамын апайтестерін аша қорғап қалған. Солардың әруағы мен рухы алдында қиянатқа қандай нәрсе қарсы тұруы мүмкін? – сол жөнінде терең ойласып, қолда бар бүкіл механизмді жұмылдыру керек.

Баспасөзден Түрікменстан Республикасы Президентінің Жарлығын оқыдық. Онда оның сырт елге алып кетуге тыйым салынған тауар құжаттарына қолын қойып, рұқсат берген шекаралық қызмет бастығының ұлты орыс орынбасарын генерал шенінен, отырған орнынан қаққандығы айдай әлемге пәш етілген. Онымен қоймай ол оңбағанға республикадан мамандығы бойынша жұмыс бермеуге ұйғарған. Ой салатындай-ақ факті-ау. Қамқор басшы өз байлығына бөгде біреудің көз алартып, қол сұққанын қаламайды. Ендеше біз де сөйтейік. Әңгіме желісінің түпкі түйіні осы.

Мейрамбай ҚИБАСОВ.

Қоғамдық тыңдау

«Sherqala Petroleum» ЖШС келесі жобалар бойынша қоғамдық тыңдаулар өткізетінін хабарлайды: «Нормативті рұқсат етілген шығарындылар» «НРШ» жобасы; «Қалдықтарды басқару бағдарламасы», «Өндірістік экологиялық бақылау бағдарламасы», «Табиғатты қорғау іс-шараларының жоспары», Стационарлық шығарындылар көздерін түтендеу жобасы. **Үчаскенің географиялық координаттары және әсер ету аумағының географиялық координаттары:** СЕ 43°31'6", ШБ 51°59'20"

Қоғамдық тыңдаулар 2026 жылғы 26 қараша сағат 11:00-де, өтеді.

Өткізу орны: Маңғыстау облысы, Қарақия ауданы, с. Жетібай, Мәдениет үйі

Платформа ZOOM: <https://us06web.zoom.us/j/82601994700?pwd=yNpSjXkD93HNkndmpheg5HlzfOYdpl9.1>

Идентификатор конференция: 826 0199 4700

Кіру коды: 357342

Тұтынушы: «Sherqala Petroleum» ЖШС, Ақтау қаласы, 9А ш/а, ғимарат 7/1, БЦ «K7 GROUP», каб. 201, тел: 87004308075. БСН: 140940016254

Жобаны әзірлеуші: «Рекорд Консалт» ЖШС, Ақтау к. 17 ш/а, 20 үй, ғимарат 21, тел: 87014848005. БСН: 100740003476

Құжаттама <https://ndbecology.gov.kz> порталында және <https://www.gov.kz/memleket/entities/mangystau-eco/documents/> интернет-ресурс

Материалдарды сұратуға болатын электрондық пошта мекен-жайы және телефон нөмірі: too_record_konsalt@mail.ru, 87014848005

Ескертулер мен ұсыныстар <https://ndbecology.gov.kz>, және электр. ЖАО мекенжайы s.bazarbay@mangystau.gov.kz сайтында қабылданады.

Общественные слушания

ТОО «Sherqala Petroleum» сообщает о проведении общественных слушаний по проектам: Проект «Нормативов допустимых выбросов» НДВ; «Программа управления отходами», «Программа производственного экологического контроля», «План природоохранных мероприятий», Проект инвентаризации стационарных источников выбросов.

Географические координаты участка и географические координаты территории воздействия: СШ 43°31'6", ВД 51°59'20"

Слушания состоятся: 26 ноября 2026 года в 11:00 часов

Место проведения: Мангистауская область, Каракинский р-н, с. Жетыйбай, дом культуры

Платформа ZOOM: <https://us06web.zoom.us/j/82601994700?pwd=yNpSjXkD93HNkndmpheg5HlzfOYdpl9.1>

Идентификатор конференция: 826 0199 4700

Код документа: 357342

Заказчик: ТОО «Sherqala Petroleum», г. Ақтау, 9А мкр. здание 7/1 БЦ «K7 GROUP», каб. 201, моб.тел 87004308075. БИН: 140940016254

Разработчик: ТОО «Рекорд Консалт», г. Ақтау, 17 мкр, 20 дом, 21 офис, тел: 87014848005. БИН: 100740003476

Документация размещена на портале <https://ndbecology.gov.kz>, и интернет-ресурсе <https://www.gov.kz/memleket/entities/mangystau-eco/documents/>

Адрес электронной почты по которой можно запросить материалы: too_record_konsalt@mail.ru, 87014848005.

Замечания и предложения принимаются на <https://ndbecology.gov.kz>, и электр. адрес МИО s.bazarbay@mangystau.gov.kz

ӨЛКЕТАНУ

ЖЕТІБАЙ АТАУЫНЫҢ ШЫҒУ ТЕГІ ТУРАЛЫ ЕЛ АРАСЫНДА ӘРТҮРЛІ ПІКІРЛЕР БАР. КӨНЕ ШЕЖІРЕ, ТАРИХИ ДЕРЕКТЕР, ҚҰЛПЫТАС ЖАЗУЛАРЫ МЕН КӨНЕКӨЗ ҚАРИЯЛАРДЫҢ ӘҢГІМЕЛЕРІНЕ СҮЙЕНЕ ОТЫРЫП, ЖЕТІБАЙ ЖЕРІНЕ ЕСІМДЕРІ БЕРІЛГЕН ҚОС ЖЕТІБАЙ — ЖАППАС ЖЕТІБАЙ ЕСЕНҰЛЫ МЕН ҚАРЖАУ ЖЕТІБАЙ ОРМАМБЕТҰЛЫ ТУРАЛЫ ДЕРЕКТЕР ҰСЫНЫЛАДЫ.

ЖЕТІБАЙ АТАУЫ ҚАЙДАН ШЫҚТЫ?

Мен Жетібай елді мекеніндегі ауызекі тілде «совхоз ауыл» деп аталатын шағын ауданда, қазіргі Қашаған Күржіманұлы көшесінде елу жылдан бері тұрамын. Өзім бала кезден ескі әңгіме, шежіре, тарихқа қызығып өстім.

Үйге келген көршілер: Мұрат Өскенбайұлы, Жанак Жұбан, Ескелдi Сыражан, Жеменей Тақу, Төлеп Үмбет, Жары Сыйық, Токабай Әжен, Шоңай Әлқуат, Жеменей Тұрлан, Байбоз Аманбек, Қаржау Сайын және басқа да қарттар өткен-кеткен тарихты әңгімелейтін. Солардың айтқан деректеріне қызыға жүріп, өзімнің де шежіреге, өткен тарихқа деген қызығушылығым оянды.

Бала кезден тағы бір әуестігім – араб әрпіне, сол жазуды оқып, үйренуге деген қызығушылық еді. 1977 жылы Сәбит Мұқановтың «Өмір мектебі» деген кітабының бірінші кітабындағы «Қадым оқу» деген бөлімде молданың жас балаларды қалай оқытқаны, араб әріптерін үйретуі туралы жазғандары маған қатты әсер етті. Сол кезеңнен бастап араб әрпіне қызығып, Иран, Египеттен келген жеміс-жидектердің қорапшаларындағы арабша жазылған әріптерді үйреніп, өз атымды арабша жаза алатын болдым.

1980 жылы «совхоз ауылына» Шымкент қаласынан руы Бәйбіше Жеменей Серкебай деген қарт кісі көшіп келді. Серкебайды әкем ертеден таниды екен, үйге шақырып, ерулік берді. Серкебайдың немересі Мұрат екінші класта менің ініммен бірге оқыды. Шымкент қаласында 2-сыныптан бастап араб тілін оқытады екен. Мұратта араб тілі кітабы бар екен. Маған уақытша берді. Араб әріпін түгелдей оқып, үйрендім.

1984–1985 жылдары Нұрмұқан Жекебайұлы, Ишан Өскембайұлы, Шайхы Төлеубайұлы деген қарттардан Құран туралы мағлұмат алдым. 1986–1987 жылдары Жетібай жеріндегі Автобаза мекемесі АТП-3-те жұмыс жасадым. Сол мекемеде бас есепші болып Бердеш Рахметов деген шежіреші қарт болды. Бердеш қарт менен: «Кімнің баласысың?» – деп сұрап, сосын: «Сен бізге жиеннен туған жиеншар екенсің ғой», – деді.

Бердеш Қаржау руы туралы біраз шежіре айтты. Бердештің айтуынша, Жетібай руы Қаржау деп айт-

ты. Сол кезден бастап Жетібай атауы туралы баспасөз бетінде жарияланған мақалаларды, газеттерді, кітаптарды, кітапханалардағы және ғаламтордағы тарихи кітаптарды іздестіріп, көп уақытымды өткіздім. Белгілі шежіреші Алшын Мендалиевтің шежіре деректерінде Жетібай атты екі кісі болғандығы айтылады, бірақ екеуінің зираттары бір жерге жерленген деп жазбаған. Бөлек жерленген деп жазады.

Жетібай елді мекенінің солтүстік-шығысында жері – тоғыз жолдың торабы, құдықтары бар, жаңбыр мен қар сулары жиналатын тақырлары бар жер. Мен алғаш 1984 жылы төбе басындағы зиратты көрдім. Кейін 1994 жылдары сол жерде Жетібай атты кісі жерленген деп естіп, зират басына барып, арнайы аралап қарадым. Ескі тамды және қасындағы құлпытастардың бар екендігін байқадым. Тамдағы

да, құлпытастағы да жазулар мүлдем көрінбейді, бетін мұқ басқан екен. Көп жыл жүріп, тамдағы, құлпытастағы жазуларды ашып, шамам келгенше оқуға тырыстым. Алайда арабша сауатым құлпытас жазуларын оқуға аздық етті. Себебі құлпытас жазуында шағатайша, кадимше, жәдидше және төте жазу түрлері, әрбір рудың шеберлерінің өзіндік қайталанбас қолтаңбалары мен стильдері болған. Маған ұзақ уақыт араб әріптерін қайта-қайта оқып, араб әріптерінің түрлі формаларының өзгерулерін ажырата білуге, мұқият қарап үйренуге тура келді.

2002–2010 жылдары Жетібайдағы төбедегі тамның жазуларын оқи бастадым. Там өте ескі, жазулары әзер көрінеді. Там алдындағы араб әрпінде «Бисми Йатбай» деген жазудан әрі қарай оқи алмадым.

2010 жылы Ақтау қаласындағы Маңғыстау облыстық ескерткіштерді қорғау мекемесіне барып, арабша құлпытастарды оқитын маман Нұрлан Құлбаевпен танысып, біраз мағлұмат алдым. 2012 жылы наурыз айында Қаржау руы шежіресін жинап жүрген Нұрберген Таласбаев және Нұрлан Құлбаев (арабша оқитын маман), сондай-ақ Қаржау руы жігіттері болып маған хабарласып, Жетібай төбе басындағы, Қарағия, Үшкі жерлеріндегі Қаржау руы зираттарын аралап қарайық деді.

Сонда Жетібай төбесіндегі тамдағы жазуды Нұрлан Құлыбаев оқыды:

«Бисми Йатибай ағабі бин Исан, Устази Қалқай». «Ұстази» деген – там салған шебері, Қалқай деген – Дорал Жылқыбайдың баласы деді. Тамның қасындағы құлпытаста «Дорал Жылқыбай» деген жазу бар деді.

Бекі ауылында тұратын руы Қаржау жігіт Үшкі бетте шығысында, тақырда екі адамдық құлаған кима тамды: «Сералы Қаржау Кенжебектің тамы, шешектен қайтыс болды, қасында әйелі жатыр», – деп айтты. Жетібай ауылының тұрғыны Мұқтар Рахметов 2005 жылы тамыз айында садақа беріп, Жетібай төбе басындағы тамның алдына белгі тас қойды. Белгі таста «Руы Зорбай Қаржау Ералыұлы Жетібай 1846–1871 ж.» деп жазу жазылған. Бұл белгі тас асығыс қойылған болатын, 2026 жылы қыркүйек айында алып тасталды.

Шежіреде Жетібай атты екі кісі деп жазады. Тек Қаржау Жетібай туралы деректер естідім, ал екінші Жаппас Жетібай туралы ешқандай дерек білетін адам кездестірмедім. 2015 жылы станса Жетібай елді мекенінде құдалықта Жәумітбай Ықыласов деген қарт кісімен кездестім.

Әңгімелесіп отырып:

«Жетібай менің атам, би болған, тамы Жетібайда төбе басында. Руымыз Жаппас, Қаракөз бөлімінен», – деді.

Жаппас руы Байұлы рулар бірлестігіне жатады. Алайда Жаппас руының Маңғыстау жерінде қоныстанғандығы туралы білмейді екенмін. Жаппас руы туралы Жаппас руының шежіресін жинап жүрген Рахат Гиззатолламен хабарласып, Жетібай би туралы деректер алдым.

2017 жылы станса Жетібай елді мекенінде тұратын Мақсат Бисенов деген ағай хабарласып: «Тамның ішінде құлпытас болу керек, қарттар айтатын еді», – деді.

Тамның ішінен құмға көмілген екі құлпытас шықты. Біреуінде Жаппас руы таңбасы, екіншісінде оюы бар екен. Сөйтіп, төбе басындағы там Жаппас Жетібай Есенұлынікі болып шықты. «Қаржау Жетібай бейіті қайда, ұрпақтары бар ма?» – деген сауалдар туындады. Қаржау руының шежіресін жинап жүрген Нұрберген Таласбаевтың айтуынша, Жетібай Ералыұлының ұрпақтары жоқ.

Белгілі шежіреші Жетібай Жылқышыұлының «Адай шежіресі» кітабының 4-томының 528-бетінде «Төлексеұлы Қаржау ұрпақтары» деген бөлімінде Қаржау Жетібай туралы дерек-

құдық тауып, алғашқы қоныстанушы ретінде есте қалған болуы мүмкін. Ескі әңгіме айтатын қариялар азайып кетті. Қаржау Жетібай, оның немересі Мәден туралы білетін кісілерді сұрастырып, іздедім. Жетібай ауылының тұрғыны (қазір Сайын ауылында тұратын) Өнетов Медина былай дейді:

«Қырғын зиратының батыс бетінде сай бар, сол сайдан скважина қазылды, 35-нші болуы керек, содан сол сай 35 аталады. Сайдың төбесінде 1970 жылдары Қызыл-Өзен совхозы түйе сауатын пункт ашты, қазір ол жерде қираған орны қалды. Сол түйе сауатын пункттің ар жағында төбеде «Қаржау Мәденнің тамы» бар», – деді.

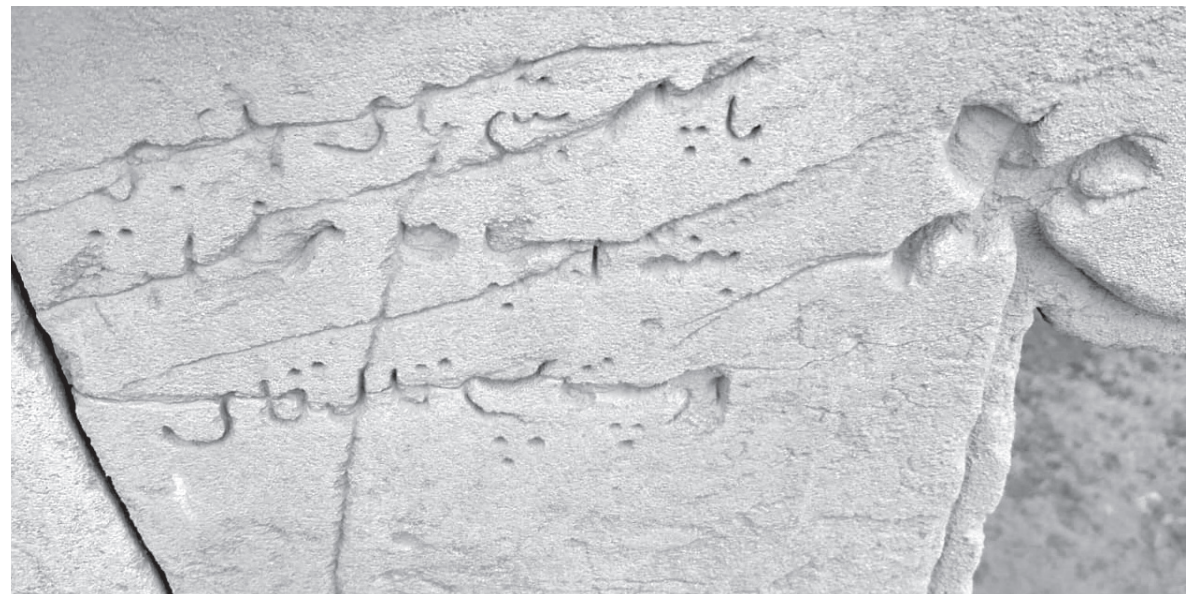
Мен 16 қыркүйек күні арнайы барып, сол жерлерді қарадым. Там бір адамдық екен, құлап, қирап қалған, жазулары өшкен. Басына беріректе қазіргіше жазып құлпытас қойған. «Қаржау Кенжебек» деп жазған. Кенжебектің тамы екі адамдық кима там, ол 5–6 шақырым батыс бетте, сайда жатыр. Құлпытас қате қойылған. 18 қыркүйек күні Жетібай төбе басында Қаржау руының азаматтары садақа берді. Қаржау Жетібай Ералыұлы 1795–1842 жыл деп қайтадан жаңалап белгі тас қойылды. «Адай шежіресіндегі» аталар туралы деректерді ескерсек, бұл даталар қате болып шығады.

Ру шежірелері руларды араздастыру үшін, аруак таластыру үшін, құр мақтан үшін емес, руларды біріктіру үшін, аруақтарды мазаламау үшін, аруақтарға құрмет көрсету үшін жазылады. Сондықтан ру шежірелері қасиетті кітап, қазақтың киелі кітабы болып саналады. Болашақ ұрпаққа киелі кітабымызды, аталардың есімдерін, шамамыз келсе, зираттарын тауып, аманаттап кету – бізге парыз.

Осы мақаламды қорыта келе, Қос Жетібай аталар туралы табылған деректерді саралай келе, қысқаша түсінік бере кетсем:

1. Жаппас Жетібай Есенұлы өз кезінде би болған, зайыбы – Дорал Жылқыбай қызы Бәкіза. 7 ұлы: Тасболат, Шынжырбай, Байтуған, Бәймен, Тұрыш, Жантөре, Оғланбай және бір қызы Шолы. Там шамамен 1851–1852 жылдары салынған. Жетібай ұрпақтары Жаңаөзен, Ақтау қалаларында бар.

2. Адай-Тобыш, Қаржау Жетібай Ормамбетұлы 20–25 жасында қаза болған. Амандық байдың қойын баққан, құдықшы болған. Жетібайдан бір ұл – Тегісбай, Тегісбайдан бір ұл – Мәден. Мәденнің тамы Қырғын зиратынан 6–7 шақырым батысында, тамы

тер бар. Немере ағасы Амандық байдың қойын баққан, құдық тапқан. Бір жылдары ауылда шешек болып, шешек ауруынан қайтыс болған. Бөлек жерленген. Жұқпалы аурудан (шешек, وبا, холера аурулары) қайтыс болғандарды құдыққа, су жиналатын тақыр маңына жерлемейді, басқа адамдарға жұқпауы үшін. Ол кезде жұқпалы ауруларды емдейтін дәрігерлер жоқ болатын. Жетібай жерінен 14–15 шақырым жерде ертеде шешектен қайтыс болғандардың Қырғын зираты бар, сонда жерлейді екен қайтыс болғандарды.

«Адай шежіресі» 4-томының 548-бетінде Ералыдан – Ормамбет, Ормамбеттен үш ұл: Ізтілеу, Төке, Жетібай (жер аты берілген кісі) деген дерек бар. Сол кітаптың 549-бетінде:

«Жетібайдан Тегісбай, одан Мәден», – деп жазылған.

Нұрлан Құлбаевтың «Арал-Каспий аралығы тарихи-мәдени ескерткіштердің араб графикалық мәтіндердің анықтамалығы» кітабының 1-томында там салушы шеберлердің ішінде Ормухаммед бин Жоламан деген руы Зорбай туралы дерек бар. Сонда Қаржау Ералыдан Жоламан – Ормухаммед (Ормамбет), сосын Жетібай болады. Жетібай шежіре деректерінде анық болса, Ералының баласы емес, шөбересіне келеді екен.

1873 жылы Тифлис (Тбилиси) қаласында шыққан орыс офицері Н.П.Ломакиннің «О полуострове Мангышлак» деген кітабында Маңғыстаудағы ру басы билердің иелігіндегі құдықтар, мал жайылымдары туралы деректер бар. Сол кітапта Қаржау руы билері Карнак, Қисық, Боранқұл және басқалардың құдықтары, мал жайылымдары Қарағия, Үшкі жерінен батыс бетіне қарай Қолтық, Сығынды, Түлкілі, Саура, Қызыл-Өзен, Форт-Александровск (қазіргі Форт-Шевченко) қаласына дейінгі жерлерге көшіп-қоныстанған. Тарихшы М.С.Тұрсынованың «Казахи Мангышлака во второй половине 19 века» кітабы 1977 жылы Алматы қаласында шыққан. Сол кітаптың 89-бетінде орыс әскерлері 1870 жылы мамыр–маусым айларында Мырзайыр, Ақтөбе, Ұштаған жағында Тобыш руы билерін: Боранқұл, Жанмырза, Амандық, Амандық баласы Ермебетті (шежіреде немересі) қолға түсіріп, 2000 түйе мен жылқыларын тартып алғандығын жазады. Аталған кісілер шежіреде бәрі де Қаржау руынан.

Тарих деректерді салыстыра келе, 1870 жылы көтеріліс жеңілген соң, Қаржау рулары амалсыз қоныс аударуға мәжбүр болып, Қарағиядан шығыс бетіне мал жайған болар. Сол кезде Жетібай

құлаған. Мәденнен ұрпақ белгісіз.

Жетібай аталардың өз кезінде би, бай, кедей, қойшы болғандығы маңызды емес. Екеуі де қадірлі, екеуі де құрметтеуге лайықты, екеуі де жер атына өз атын берген кісілер. Бөліп-жарып, айырып жатуға болмайды. Тарихи әділеттілік, тарихи шындық мойындалуы керек. Қос атаға берілген ас-садақалар қабыл болып, аталар желеп-жебеб жата берсін. Осы орайда Жетібай жеріндегі зираттар тізімін кейінгі ұрпаққа танымдық ақпарат ретінде атап өткенді жөн көрдім.

Жетібай жерінің қыраларында шамамен 30–35 шақырым жерлерде орналасқан зираттар: Жетібай, Ұштам (Мешітбай), Құрманның тамы, Тақудың тамы (Абдолдың тамы), Қосұақ (Ақмола), Мақамбеттің тамы, Қырғын, Кенжебектің тамы, Қыздыр, Бізбай, Көпрабат (Қалақанның тамы), Сүгірәлі руының тамы, Әбіш тұрағы, Қонабай, Тайбағардың тамы, Теңелбай (Қаржау), Құрманбайдың тамы, Бектұрлы зираты, Найзабек қазба жеріндегі бейіт, Шихыбайдың моласы, 19-шы топтағы белгісіз зират, Тілеукеннің тамы, Шынжыр жеріндегі үш бөлек зират, Бесімбай тамы, Тасболат, Наушаның тамы, Ақмола тұсындағы Қаракұн әулие деп бөлек жерленетін орын (қазір Ақмола зиратымен бір қоршауда), Әлжігіт зираты, Байбақты зираты, Мәденнің тамы, Сарыболат тамы, Шәкімнің бейіті, Қос там (Есболдың зираты), Рақұлы Итемгеннің тамы, Жетібай төбе басындағы орыс моласы, станса Жетібай жақтағы орыс моласы.

Жетібай жерінде қиратылған зираттар да бар. Атап айтсақ: 6-шы ұңғы басындағы зират, Қосқұдық зираты, ауылдың оңтүстік-шығысындағы бейіт, ауылдың батыс бетіндегі бейіт, Сүгірдің моласы, Отаралы бейіті, Беріш бейіті (2024 жылы Мешітбай зиратын қоршаған кезде қиратылды).

Жетібай–Шетпе трассасы бойында, Сарыболат тамына дейін 4 белгісіз бейіт бар. Әлі де Шалва, Айрантақыр, Асар, Үшкі жағындағы зираттардың нақты орындары анықталмаған.

Биыл ауылдың Жетібай елді мекені болып аталғанына 65 жыл толады. Жетібай елді мекені соңғы кезде ерекше көркейіп келеді. Ауыл тұрғындарының ауызбіршілігі мен ауыл әкімшілігі басшылығымен алда атқарар шаруалар өте көп. Жетібай ауылы жылдан-жылға көркейе берсін! Бейбітшілік, тыныштық пен берекеден айырмасын!

Абай ҚАЛИЕВ,
Жетібай ауылының тұрғыны.